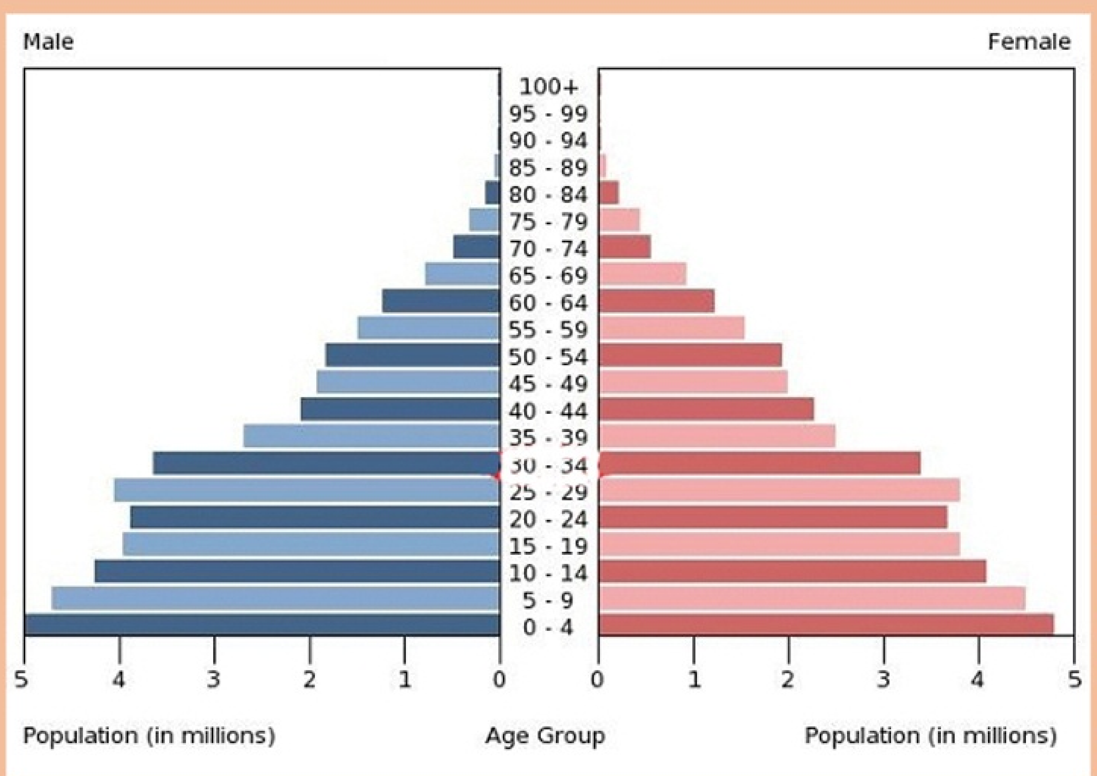

حکومەتی هەرێمی کوردستان
وەزارەتی پلان دانان
دەستەی ئاماری هەرێم

راپۆرتی پێشبینی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی (2020-2009)

بەشی دانیشتوان و هێزی کار

ئابی 2014

حکومەتی هەرێمی کوردستان

وەزاتی پلاندانان

دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان

مەزەندەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان
بە بەکارهێنانی پرۆگرامی دیموگرافی (spectrum)
بۆ ساڵەکانی (2009 – 2020)

مافی بڵاوکردنەوەی پارێزراوە

وەزارەتی پلاندانان / دەستەی ئاماری هەرێم

بۆ زانیاری زیاتر

Website: www.krso.net

ژمارەی سەرچاوە : 25

مەزەندەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان

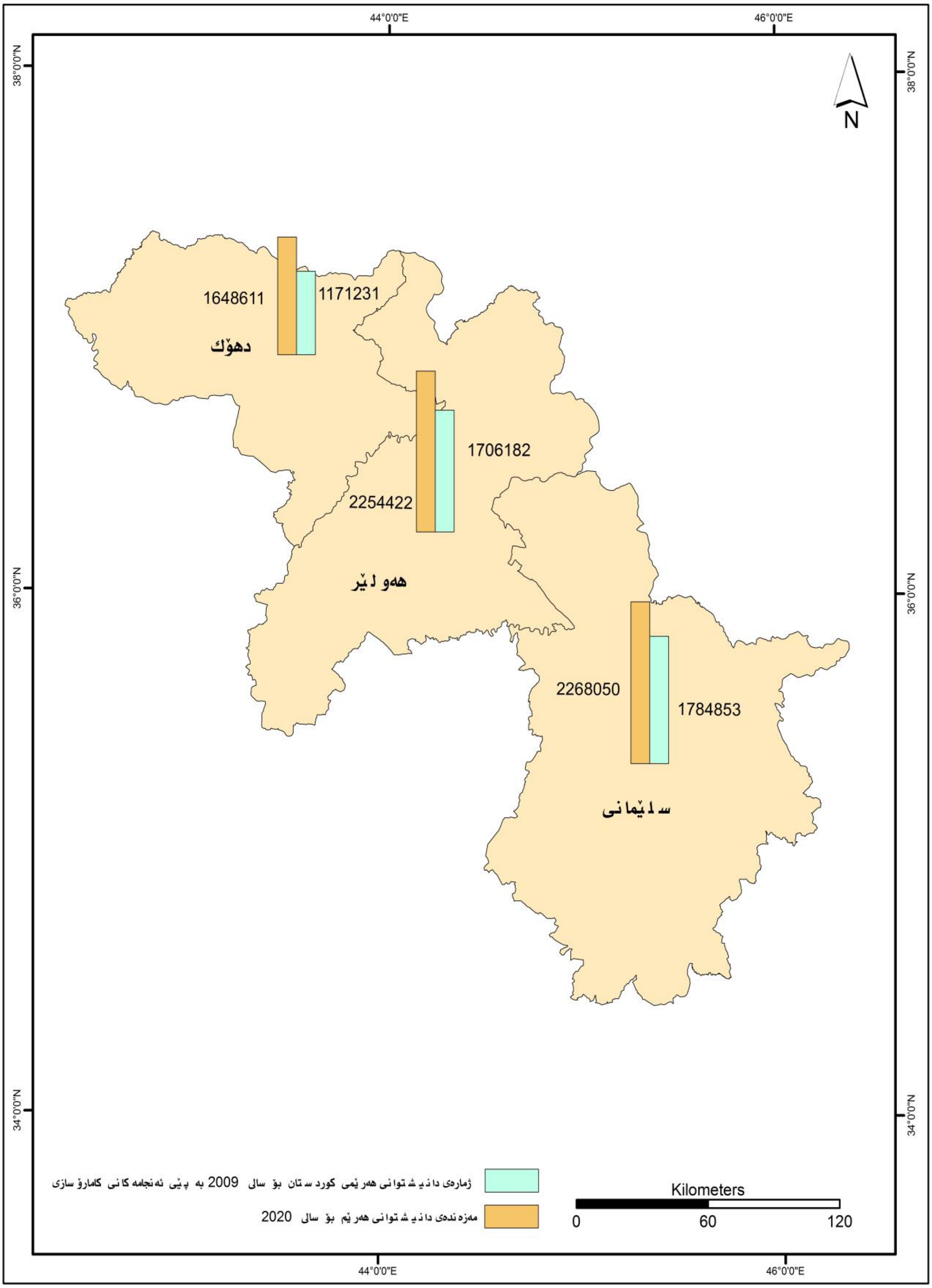

سوپاس و پێزانین

دەستەی ئاماری هەرێم سوپاس و پێزانینی خۆی ئاراستەی هەموو ئەو کەسانە دەکات کە لە سەرکەوتنی ئەم پرۆژەیە بەشداریان کردووە لە بەر ئەوەی گرنگیەکی زۆری هەبووە بۆ زانینی ئەو گۆرانکاریانەی کە لە بواری ئابووری و کۆمەلایەتی و دانانی پلان و سیاساتی داهاتووی هەرێم بە دەست هاتووە. سوپاس و پێزانین بۆ رێکخراوی UNFPA بە تایبەت (د. رضوان بلوالی، و خاتوو سولاف مصطفی) بۆ هەماهەنگی بەردەوامیان لەگەڵ ئێمە و ئامادەبوونی پسپۆری تایبەت (د. عوض محمد الشبول) شارەزای دیمۆگرافی لە وولاتی ئوردەن کە بەرێزیان ئامادە بوون لە دەستە بۆ خستنە رووی تێبینیەکانی و هەروەها وپێشکەش کردنی پێشنیاری گرنگ و باوەر پێکراو لە سەر ئەم پرۆژەیە. و خاتوون (مریم دمیرجی) شارەزای دیموگرافی لە تورکیا و بەرێز(سمیر خضیر هادی) لە دەزگای ناوەندی ئامار لە بەغداد بۆ خستنە رووی پێشنیاری گرنگ لە دانانی گریمانی بنچینەیی و قۆناغەکانی پێویست بۆ جێبە جێ کردنی پرۆگرامی (SPECTRUM)، و سەرۆکی بەشی دانیشتوان و هێزی کار (فاطمە عمر علی) بۆ هەول و ماندوو بوونی لە ئامادە کردنی مەزەندەی دانیشتوان بۆ هەرێمی کوردستان بە بە کار هێنانی پرۆگرامی SPECTRUM کە (رێگایەکی بنچینەیی یە) بۆ ئەو پرۆژەیە و بە کار هێنانی خشتەی ژیان(Life table) (کە رێگای دووەمە) بۆ بەراورد کردن لەگەڵ رێگای پێشوو بۆ دلنیا بوون لە ووردی و ئەنجامی مەزەندەی دانیشتوان و هەروەها بۆ ئامادەکردنی ئەم راپۆرتە.

پێشکەش

گرنگی مەزەندەی دانیشتوان دەگەرێتەوە بۆ باشتر کردنی پلان و پرۆگرامی ئابووری و کۆمەلایەتی لە هەموو بوارەکان.

ئەم مەزەندانە و پێش بینیەکانی داهاتوو بە کار دێت بۆ زانینی پێداویستیەکانی داهاتوو و دابین کردنیان، لە بواری پەروەردیی بۆ هەموو قۆناغەکان و بواری کارکردن و دابەش بوونی دانیشتوان لە سەر شوێنەکان بۆ زانینی چڕی دانیشتوان و تایبەتمەندیەکانی دیموگرافی بۆ هەموو شوێنەکان.

وە گرتنە خۆی مەزەندەی دانیشتوان بە پشت بەستن لە سەر هەبوونی داتاکانی سەرژمێری دانیشتوانی هەرێم لە رێگای ئەژمار کردنی ناوەندی تێکرایی گەشەی دانیشتوان لە نێوان ئەم دوو سەرژمێرییە و دواتر بەکاردێت بۆ پێشبینی کردنی دانیشتوان ساڵ بە ساڵ لە نێوان ئەم دوو سەرژمێرییە و بۆماوەی دیاریکراو رێژەییانە پاش سەرژمێری کۆتایی.

و بە هۆی نەبوونی سەرژمێری دانیشتوانی هەرێم لە ساڵانی 1987 (بەشی دانیشتوان و هێزی کار) لە دەستەی ئاماری هەرێم هەستا بە بە کار هێنانی پرۆگرامی دیموگرافی spectrum ئەویش بە پشت بەستن لە سەرژمارەکانی گەمارۆ سازی و ژمارە دانان کە ساڵی 2009 ئەنجام درا ، هەروەها هەندێك لە نیشاندەرەکانی روپێو کە لە دەستە جێبەجێکراوە بۆ مەزەندە کردنی ژمارەی دانیشتوانی هەرێم .

راپۆرتی مەزەندەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی(2009 – 2020) بە پێی پارێزگا و گروپی تەمەن و ژینگە و رەگەز، ئەو گۆرانکاریانە روودەدات لە سەر ژمارەی دانیشتوان بۆ هەموو پارێزگاکان، و ئەوەش لێکدانەوەی بنچینەیی بۆ لێکۆلینەوەی بارۆدۆخی ئابووری و کۆمەلایەتی و ساسی وولات دەکات.

هیوادارین ئەم راپۆرتە خزمەتی هەموو لایەنەکی پەیوەندیدار بکاتەوە.

سیروان محمد محی الدین

سەرۆکی دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان

2013

لیستی ناوەرۆك لاپەرە

ڕێزو سوپاس..ii

پێشکەش..iii

شێوە iv

خشتە..v

پوختە...vi

1-پێشەکی..1

ئامانجی راپۆرت..1

چەمك و زاراوەکان..2

پرۆگرامی SPECTRUM..2

گرنگی ئەنجامەکان..5

2- شێوە..4

شێوەی ژمارە (1) ژمارەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بە پێی گروپی تەمەن ورەگەز............................4

شێوەی ژمارە (2) ژمارەی دانیشتوان بۆ ساڵانی داهاتوو بە پێی گروپی تەمەن و رەگەز..........................6

شێوەی ژمارە (3) هەرەمی دانیشتوان کە گەشەی دانیشتوان پیشان دەدات بۆساڵانی(2009 - 2020) 7

شێوەی ژمارە (4) پێشبینی کردنی ژیان بە پێی رەگەز بۆ ساڵانی (2010 - 2020)............................8

شێوەی ژمارە (5) ژمارەی لە دایك بووان و مردووان بە پێی مەزەندەی دانیشتوان بۆ ساڵانی (2010 - 2020)......9

3- **خشتەی روونکراوە**..4

خشتەی ژمارە (1) ژمارەی دانیشتوانی هەرێم بۆ ساڵی 2009 بە پێ ئەنجامەکانی گەماروٚسازی و ژمارەدانان.......4

خشتەی ژمارە(2) ژمارەی دانیشتوانی هەرێم بە پێ ئەنجامی مەزەندەی دانیشتوان بۆ ساڵانی(2009-2020)........5

خشتەی ژمارە (3) تێکرایی گەشەی دانیشتوانی هەرێمی کۆردستان بە پێ مەزەندەی دانیشتوان..................6

خشتەی ژمارە (4) پێشبینی کردنی ژیان بۆ هەردوو رەگەز بە پێ مەزەندەی دانیشتوان........................8

خشتەی ژمارە (5) ژمارەی لە دایك بووان و مردووان بە پێ ئەنجامی مەزەندەی دانیشتوان........................9

خشتەی ژمارە (6) ژمارەی دانیشتوانی هەرێم و پارێزگاکان بە پێ ئەنجامی مەزەندەی دانیشتوان...............10

خشتەی ژمارە (7)مەزەندەی دانیشتوان هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی(2009 – 2020)بە پێ گروپی تەمەن.......11

خشتەی ژمارە (8)مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای هەولێر بۆ ماوەی (2009 – 2020)بە پێ گروپی تەمەن........12

خشتەی ژمارە (9)مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای سلێمانی بۆ ماوەی(2009 – 2020)بە پێ گروپی تەمەن......13

خشتەی ژمارە (10)مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای دهۆك بۆ ماوەی(2009 – 2020) بە پێ گروپی تەمەن.......14

پوختە

گرنگی مەزەندەی دانیشتوان بە پێی گروپی تەمەن و زانینی رێکخستنی تەمەن بۆ دانیشتوان بۆ پێوانەی درێژبوونەوەی پێداویستیەکانی داهاتوو لە کەل و پەل و خزمەتگوزاری و خواردن، کە یارمەتی دەدات لە دابین کردنی پێداویستیەکانی تایبەت بە پلانی داهاتوو بۆ دەرکردنی بریاری حکومەت بۆ لێکۆلینەوە لە پێداویستی دانیشتوان، بە هۆی ئەوەش بەشی دانیشتوان و هێزی کار هەستا بە ئامادەکردنی مەزەندەی (تەخمین کردنی) دانیشتوانی هەرێم بۆ ماوەی (2009– 2020) ئەویش بە پشت بەستن بەو نیشاندەرانەی کە لە روپێوی نەخشەی هەژاری و مردنی دایکان لە ساڵی 2012 کە لە دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان جێ بە جێ کرا وەکو (تێکرایی بە پیتی گشتی، و تێکرایی مردنی مندالانی ساوە، پێشبینی کردنی مانەوە لە ژیان بۆ هەر دوو رەگەز، رێژەی رەگەز، تێکرایی بە پیتی تەمەن و جۆری، کۆچ کردنی تەواو) و هەوەها رێژەی شارنشینی و ژمارەی دانیشتوانی هەرێم بە پێ ئەنجامەکانی گەمارۆسازی و ژمارە دانان لە ساڵی 2009.

رێسای کارکردن لەم راپۆرتە باوەر پێکراوە لە لایەن پسپۆر د. عوض محمد الشبول (شارەزا لە وولاتی ئوردن) کە رەوانی دەستەی ئاماری هەرێم کراوە لە لایەن رێکخراوی UNFPA بۆ ماوەیەکی دیاریکراو.

پێشەکی

مەزەندەی دانیشتوان بریتیە لە پێشبینی کردنی دانیشتوان لە سەر بنەمای شیکردنەوە ی رێك بۆ ئاراستەی دانیشتوان و برِی قەبارەی دانیشتوان و رێکخستنی جۆری و بە پێی تەمەن و نیشاندەرە جیاوازەکانی دیمۆگرافی و کۆمەلایەتی و ئابووری بۆ دانیشتوانە. و ئەو تەخمینکردنەش وێنەی راستیی دانیشتوانە لە ماوەی داهاتوو لەگەڵ چەند سیفاتێکی جیاواز. بەم شێوەیە مەزەندەی دانیشتوان پشت دەبەستێت لە سەر رێگایەکی پێکهاتوو لە سەر بنەمای گریمانەی گەشەی دانیشتوان (بە پیتی – مردن – کۆچ کردنی تەواو).

ئامادەکردنی مەزەندەی دانیشتوان زیادبوونی بەردەوام کە ژمارەی دانیشتوان دەگاتە

ماوەی ئامادەکردنی مەزەندەی دانیشتوان لە هەرێم و پارێزگاکان وا پیشاندان دەدات کە لە زیادبوونی بەردەوام دایە کە لە ساڵی 2009 دەگاتە (4662266) تا ساڵی 2020 (6171083).

ئامانجەکانی راپۆرت

ئامانج لەم راپۆرتە دەرهێنانی مەزەندەی دانیشتوانە بۆ هەرێم لە ماوەی نێوان (2009 – 2020) کە تایبەت بە قەبارەی دانیشتوان، گەشەی دانیشتوان، تێکرایی بە پیتی گشتی، پێشبینی کردنی ژیان لە کاتی لە دایك بوون و ژمارەی لە دایك بووان و مردووان.

رێسا و چەمك و زاراوە تایبەتەکان

بە بە کار هێنانی رێگای بیردۆزی و شیکردنەوە بە بە کار هێنانی پرۆگرامی دیمۆگرافی SPECTRUM بۆ دەرهێنانی داتاکانی دیمۆگرافی بۆ ماوەی نێوان (2009 – 2020) لەگەڵ نەخشەی بیانی دەر هێنرا بە بە کار هێنانی پرۆگرامی EXCEL ئەنجام درا. ئەو نیشاندەرانەی کە دانراوە لە روپێوی نەخشەی هەژاری و مردووانی دایکان (I-PMM) وەکو کۆچ کردنی تەواو، تێکرایی بە پیتی گشتی، پێشبینی مانەوە لە ژیان و رێژەی رەگەز...

قەبارەی سامپلی روپێوی (I-PMM) گەیشتە 10٪ لە قەبارەی کۆمەلگا ، پاش بەراوردکردنی ووردی نیشاندەرەکانی وەرگیراو لەگەڵ روپێوی کۆتایی کە MICS3 لە ساڵی 2006 و MICS4 لە ساڵی 2011 بۆ دانانی گریمانی بنچینەیی بۆ جێ بەجێ کردنی پرۆگرام وەکو تێکرایی بە پیتی بۆ ساڵی 2006 لە هەرێم کە گەیشتە (3.8) و ساڵی 2012 گەیشتە (3.4) کە بۆ ساڵی 2009 وا دانراوە لەبەر ئەوە دانرا بە ساڵی بنچینەیی بۆ مەزەندەی دانیشتوان (3.6) و بەرەو کەم بوون دەچێت بۆ (3.0) لە کۆتایی ئەو ماوەیە.

رێسا و چەمك و زاراوە گشتیەکان:

- **پێشبینی(الاسقاطات Projections)**: دەرهێنانی ژمارەییە بۆ کۆمەلێك گریمانەی دیاریکراو کە پەیوەستە بە نرخی ژمارەیی بۆ هەر گۆراوێك. وە دانانی مەزەندەی پێوانەی راستەوخۆ بۆ حالەتی ئێستا و پێشتر کە دەتوانرێت بە شێوەیەکی راستەوخۆ پێوانە بکرێت.
- **مەزەندەکردن**: کردارێکی ئەژمارکردنی نرخی ئێستا و پێشترە بۆ هەر گۆراوێك بە پشت بەستن لە سەر ئاراستەی نیشاندەرەکان کە پەیوەستە بە و گۆڕاوە وە گۆڕانکاری لەو نیشاندەرە.
- **پێکهاتەی گەشەی دانیشتوان**: بریتیە لە سێ جۆر پێکهاتە کە دەبێتە هۆی گۆرانکاری لە قەبارەی دانیشتوان، کە (لە دایك بووان و مردووان و کۆچ کردن) لەخۆ دەگرێت.
- **تێکرایی مندالبوونی گشتی**: ژمارەی ئەومندالانەیە کە پێشبینی لە دایك بوونی کراوە لە لایەن ئافرەتی تەمەنی (15- 49) ساڵی دا .
- **تێکرای مردنی مندالانی ساوا**: ژمارەی مردنی ئەو مندالانە لەساڵی یەکەمی تەمەندا لە ساڵێکی دیاریکراو بۆ هەر 1000 کەسی لە دایك بوو لە هەمان ساڵ دا.
- **پێشبینی مانەوە لە ژیان لە کاتی لە دایك بوون**: ژمارەی پێشبینی کراوی ساڵانی ژیانی لەدایك بووە لە هەر تەمەنێك دا لە ژێر شێوازی مردنی بۆ گروپی دانیشتوان کە تایبەت بە هەمان کەسی لە دایك بوو.

- **قەبارەی تەواوی كۆچ كردنی نیو دەولەتی:** قەبارەی جیاوازی لە نێوان كۆچ كردنی نیودەولەتی لە ناوەوەی وولات و كۆچ كردنی نیودەولەتی دەرەوەی وولات لە ماوەیەكی دیاریكراو .

پرۆگرامی SEPECTRUM

زانینی نموونەی دیمۆگرافی لە پرۆگرامی SPECTRUM بەناوی DemProj كە بەرنمەیەكی ئەلیكترۆنییە بۆ ئامادەكردنی پێشبینی دانیشتوان لە سەر ئاستی شوێن یان دەولەت. وە پێویستە ئەم پرۆگرامە جێبەجێبكرێ بۆ زانیاری وەك ژمارەی دانیشتوان بەپێی تەمەن و رەگەز و ژینگە لە ساڵی بنچینە دانراوی ساڵی 2009، هەروەها گریمانەكانی داهاتوو كە تێكرایی مندال بوونە (TFR) و تەمەنی پێشبینی كراو لە كاتی لە دایك بوون، خشتەی ژیان و كۆچ كردنی تەواو. ئەم زانیاریانە بە كار هاتووە بۆ مەزەندە كردنی داهاتووی قەبارەی دانیشتوان بە پێی تەمەن و رەگەز و ژینگە كە بۆ ماوەی 100 ساڵ ی داهاتوو ئامادە دەكرێت. وە بە پشت بەستن بە ساڵی 2009 (ئەنجامەكانی گەمارۆسازی و ژمارە دانان) كە ساڵی بنچینەییە بۆ ئامادە كردنی مەزەندی دانیشتوان بۆ هەرێمی كوردستان كە دوایین ئامادە كردنی دانیشتوان لە خۆ دەگرێت كە لە هەموو شوێنەكانی عێراق و كوردستان پشتی پێ دەبەسترێت.

خشتەی ژمارە (1) ژمارەی دانیشتوانی هەرێم بۆ ساڵی 2009 بە پیێ ئەنجامەکانی گەمارۆسازی و ژمارە دانان

گرووپی تەمەن	شار			کۆ		
	نێر	مێ	کۆ	نێر	مێ	کۆ
0-4	237,035	228,561	465,596	300,712	288,769	589,481
5-9	227,606	217,482	445,088	284,223	272,062	556,285
10-14	217,272	206,001	423,272	267,039	254,985	522,025
15-19	202,411	192,520	394,931	246,393	236,069	482,462
20-24	186,433	179,188	365,621	224,940	217,023	441,963
25-29	166,569	162,209	328,778	200,362	195,408	395,771
30-34	144,181	143,584	287,765	173,589	172,386	345,976
35-39	122,976	124,504	247,481	148,320	149,672	297,992
40-44	100,740	103,887	204,627	121,973	125,849	247,822
45-49	82,108	86,383	168,491	100,008	105,114	205,122
50-54	63,628	69,111	132,740	78,488	84,569	163,057
55-59	49,591	55,046	104,638	61,669	67,539	129,208
60-64	36,832	41,984	78,816	46,339	51,635	97,974
65-69	26,981	30,832	57,812	33,820	37,729	71,548
70-74	18,381	20,519	38,900	22,539	24,710	47,249
75-79	11,030	11,048	22,078	12,502	12,582	25,083
80+	14,959	20,870	35,829	18,186	25,063	43,249
کۆی گشتی	1,908,733	1,893,728	3,802,461	2,341,102	2,321,164	4,662,266

شێوەی ژمارەی (1)ژمارەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بە پێی گرووپی تەمەن و رەگەز

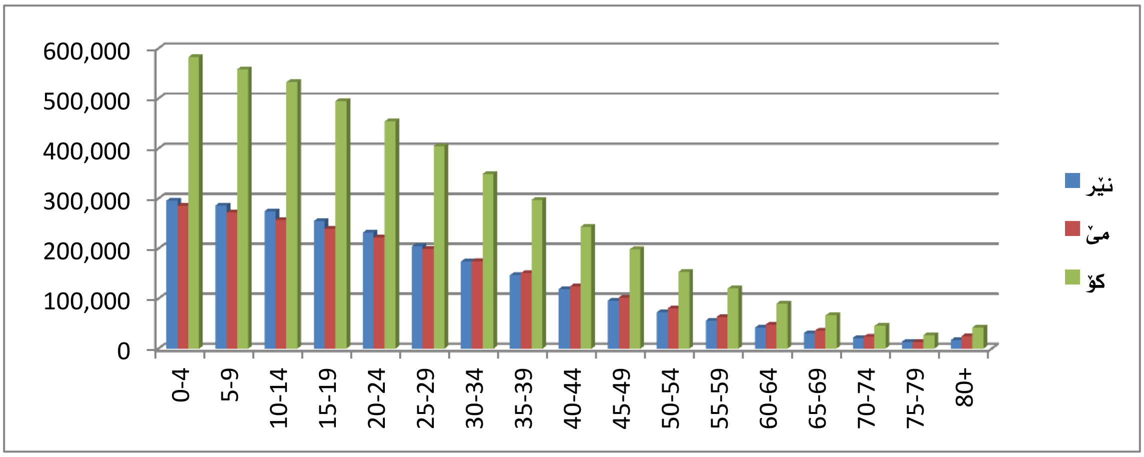

به كار هێنانی ئەو پرۆگرامه ئاسانه بۆ ئامانجی دەر هێنانی داتاكانی داوا كراو كه بۆ داخل كردنی ئەو حەوت زانیاریەی خوارەوە پێویستە کە لە ئەنجامەکانی گەمارۆسازی و ژمارە دانان بە دەست هاتووە، هەروەها روپێوەكان به سامپلی گەورە و ئەنجام دانی هەندێك گریمان لە سەر نیشاندەرەکان، هەروەها دانانی چەند گریمانەیەك له سەر نیشاندەرەكان وە توانای گۆڕانکاری لە سەر نیشاندەرەکە و هەر گریمانەیەك کە بگونجێت لەگەڵ گۆرانكاری بارودۆخی هەرێم.

- رێکخستنی تەمەن و جۆری بۆ دانیشتوان
- TFR تێکرایی منداڵبوونی گشتی
- پێشبینی مانەوە لە ژیان بە پێ رەگەز
- قەبارەی تەواوی کۆچ کردنی نێودەولەتی
- رێژەی رەگەز
- خشتەی ژیانی گونجاو بۆ ئەو ناوچەیە کە لە ژێر لێکۆڵینەوەدایە
- شێوازی بە پیتی (خصوبة) گونجاو بۆ ئەو ناوچەیە یان دەولەتە کە لە ژێر لێکۆڵینەوەدایە

گرنگترین ئەنجامەکان

ئەنجامەکانی مەزەندەی دانیشتوان پیشان دەدات کە ژمارەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان (4,662,266) کەس لە ساڵی 2009 بۆ (6,171,083) کەس لە ساڵی 2020 بەرزبووەتەوە یان دانیشتوانی هەرێم زیاد دەبن کە دەگاتە (1,508,817) کەس لە هەمان کاتدا لە نێوان ساڵەکانی (2009-2020) یان زیادەی ساڵانە (137,165) کەس ، وە خشتەی خوارەوە ئەو گۆرانکاریانەی لە ماوەی ساڵەکان لە سەر قەبارەی دانیشتوانی هەرێم پیشان دەدات.

خشتەی ژمارە (2) ژمارەی دانیشتوانی هەرێم بە پێ ئەنجامەکانی مەزەندەی دانیشتوان

بۆ ساڵانی (2009 – 2020)

ساڵ	نێر	مێ	کۆی گشتی
2009	2,341,102	2,321,164	4,662,266
2010	2,406,909	2,386,383	4,793,292
2011	2,473,373	2,452,256	4,925,629
2012	2,540,360	2,518,650	5,059,010
2013	2,608,523	2,586,209	5,194,732
2014	2,677,764	2,654,836	5,332,600
2015	2,747,992	2,724,444	5,472,436
2016	2,819,123	2,794,947	5,614,070
2017	2,889,916	2,865,127	5,755,043
2018	2,960,219	2,934,833	5,895,052
2019	3,029,889	3,003,925	6,033,814
2020	3,098,801	3,072,282	6,171,083

شێوەی ژمارە (2) ژمارەی دانیشتوان بۆ ساڵانی داهاتوو بە پێی گروپی تەمەن و رەگەز

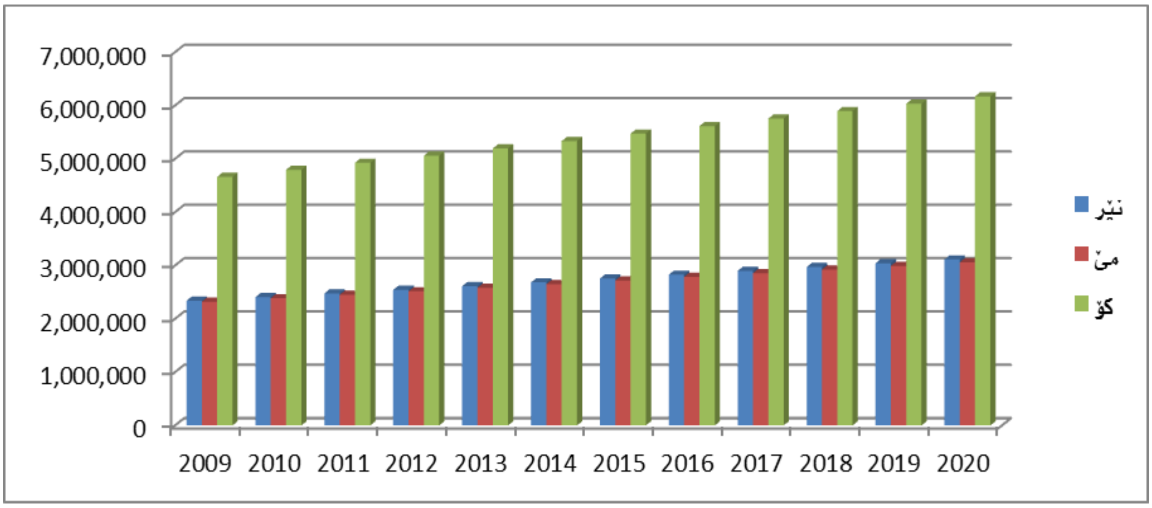

هەروەها بە هۆی دابەزینی تێکرایی تێکرایی بە پیتی لە هەرێمی کوردستان و گۆرانکاری کۆمەلایەتی کە لە کۆمەلگا روی داوە تێکرایی گەشە لە هەرێم دابەزیوە بۆ نمونە لە ساڵی 2006 تێکرایی بە پیتی کە (3.8) بووتە (3.4) لە ساڵی 2012 و بە پێ گریمانەکان پێشبینی دەکرێت دابەزین بەردەوام دەبێت بە (3.0) بۆ ساڵی 2020, و ئەم دایەزینە کاریگەری دەبێت لە تێکرایی گەشە لە هەرێم.

خشتەی ژمارە (3) تێکرای گەشەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بە پێی مەزەندەی دانیشتوان

ساڵ	تێکرای گەشە
2010	2.8
2011	2.7
2012	2.7
2013	2.6
2014	2.6
2015	2.6
2016	2.6
2017	2.5
2018	2.4
2019	2.3
2020	2.2

شێوەی ژمارە (3) هەرەمی دانیشتوان, گەشەی دانیشتوان بۆ ساڵانی (2009 - 2020)

بەپێی رەگەز و گروپی تەمەن

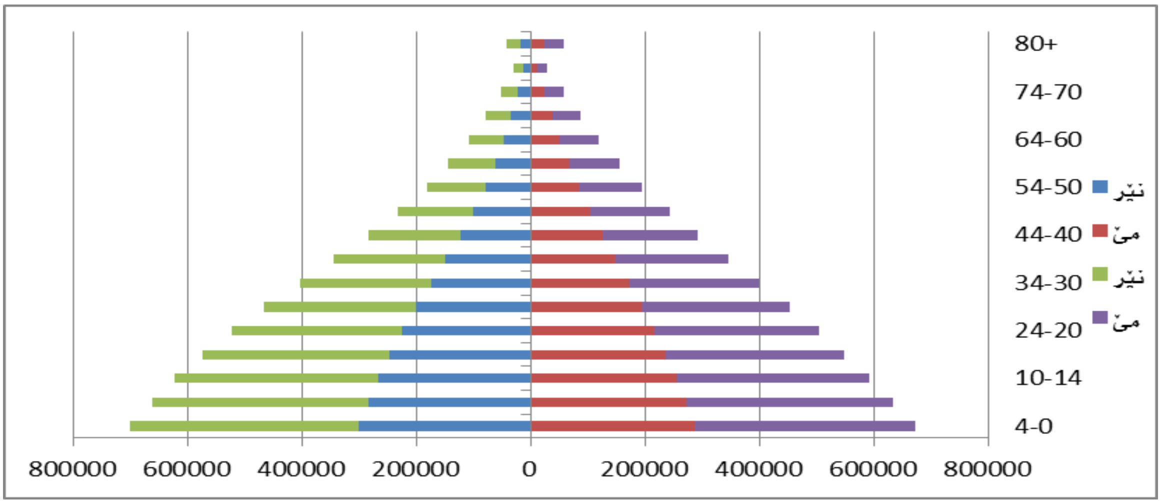

هەر وەکو ئەنجامەکانی مەزەندەی دانیشتوان ئاماژەی پێ دەکات بەرزبوونەوە لە پێشبینی ژیان لەوماوەیەی کە مەزەندەی دانیشتوانی گرتە خۆ لە(74.2) لە ساڵی 2009 دەگاتە (75.4) بۆ ساڵی 2020 بۆ هەر دوو رەگەز. وە تێبینی دەکرێت کە بەرزبوونەوەی پێشبینی ژیان بۆ رەگەزی مێیینە لە (75.5) لە ساڵی 2009 دەگاتە (76.8) بۆ ساڵی 2020، هەروەها سەبارەت بۆ رەگەزی نێرینە تێبینی دەکرێت بەرزبوونەوەی پێشبینی ژیان لە ساڵی 2009 بریتیە لە(72.8) کە دەگاتە (73.9) بۆ ساڵی (2020).

خشتەی ژمارە (4) پێشبینی ژیان بۆ هەر دوو رەگەز بە پێ مەزەندەی دانیشتوان

ساڵ	نێر	مێ	کۆ
2009	72.8	75.5	74.2
2010	72.8	75.6	74.2
2011	72.9	75.8	74.3
2012	73.1	75.9	74.5
2013	73.2	76	74.6
2014	73.4	76.2	74.8
2015	73.5	76.3	74.9
2016	73.7	76.4	75.1
2017	73.8	76.5	75.1
2018	73.8	76.6	75.2
2019	73.9	76.7	75.3
2020	73.9	76.8	75.4

شێوەی ژمارە (4) پێشبینی ژیان بە پێ رەگەز بۆ ساڵانی (2010 – 2020)

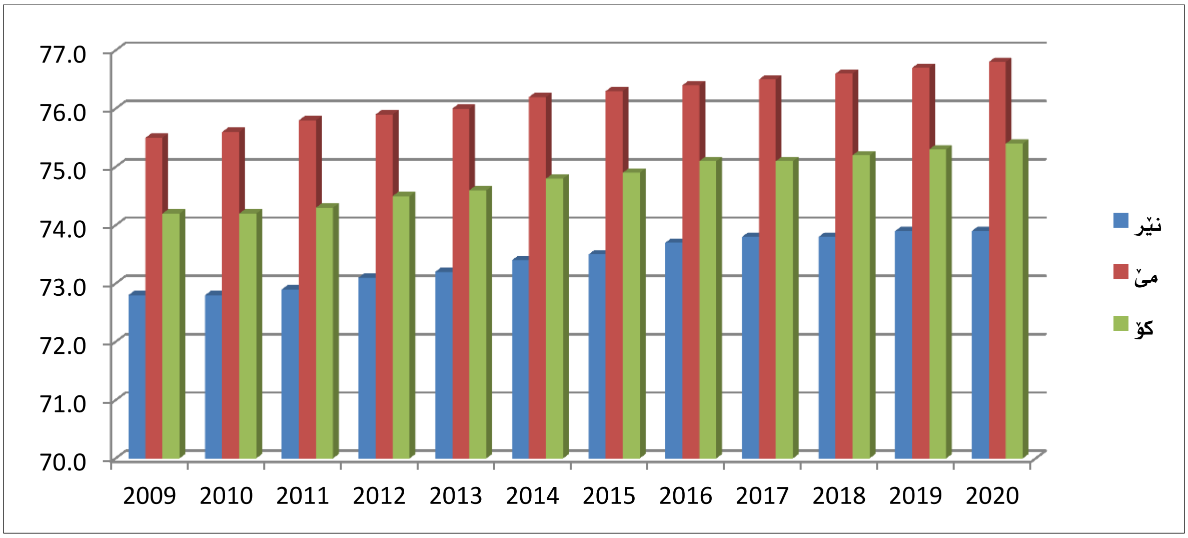

شێوەی ژمارە (5) ژمارەی لە دایك بووان و مردووان بە پێی مەزەندەی دانیشتوان

بۆ ساڵانی (2010 – 2020)

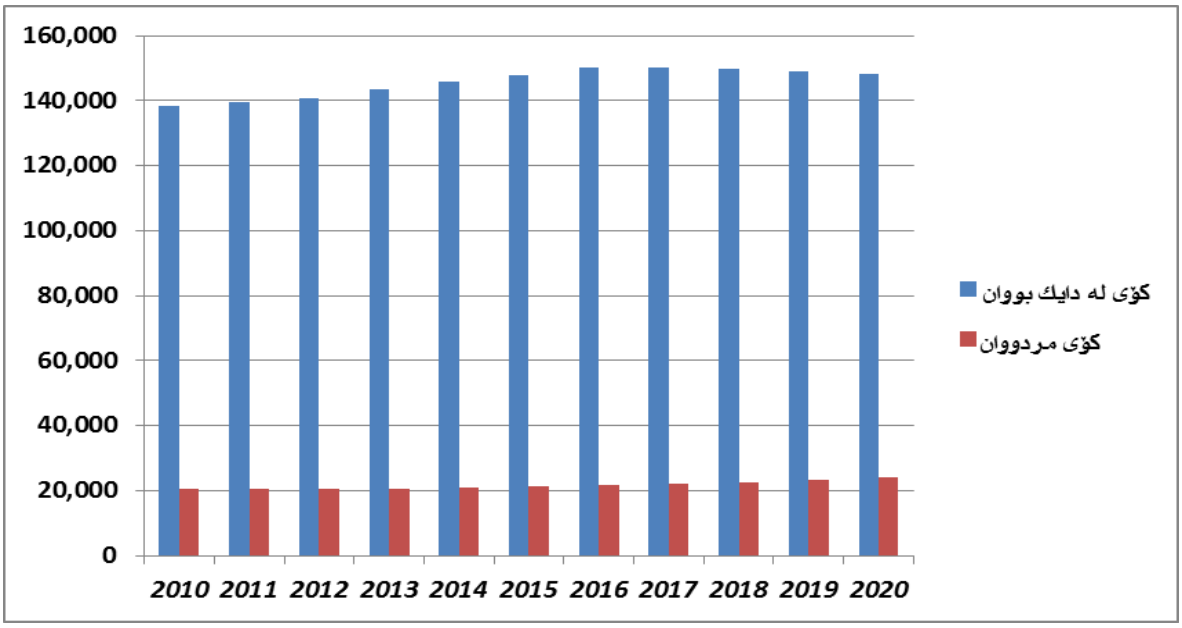

خشتەی ژمارە (5) ژمارەی لە دایك بووان و مردووان بە پێ ئەنجامەکانی مەزەندەی دانیشتوان

بۆ ساڵانی (2010 – 2020)

کۆی مردووان	کۆی لە دایك بووان	ساڵ
20,386	138,393	2010
20,391	139,711	2011
20,462	140,824	2012
20,637	143,340	2013
20,885	145,737	2014
21,193	148,011	2015
21,540	150,157	2016
22,067	150,019	2017
22,645	149,636	2018
23,266	149,010	2019
23,921	148,169	2020

خشتەی ژمارە (6) مەزەندەی ژمارەی دانیشتوانی هەرێم و پارێزگاکان بە پێی ئەنجامەکانی مەزەندەی دانیشتوان بۆ ساڵانی (2009 - 2020)

ساڵ	هەولێر	سلێمانی	دهۆک	هەرێمی کوردستان
2009	1706182	1784853	1171231	4662266
2010	1755606	1825311	1212375	4793292
2011	1805313	1866677	1253639	4925629
2012	1855226	1908874	1294910	5059010
2013	1905970	1951818	1336944	5194732
2014	1957486	1995439	1379675	5332600
2015	2009637	2039685	1423114	5472436
2016	2062380	2084492	1467198	5614070
2017	2113391	2129794	1511858	5755043
2018	2162509	2175523	1557020	5895052
2019	2209569	2221622	1602623	6033814
2020	2254422	2268050	1648611	6171083

خشتەی ژمارە (7) مەزەندەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی (2009 – 2020) بە پێی گروپی تەمەن

گروپی تەمەن	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0-4	589,481	606,347	623,367	640,508	657,950	675,668	693,640	711,844	729,958	747,943	765,761	783,381
5-9	556,285	572,141	588,146	604,266	620,670	637,333	654,236	671,356	688,395	705,316	722,083	738,667
10-14	522,025	536,844	551,805	566,877	582,214	597,794	613,597	629,604	645,538	661,363	677,049	692,568
15-19	482,462	496,108	509,886	523,770	537,898	552,249	566,806	581,550	596,228	610,808	625,261	639,561
20-24	441,963	454,412	466,984	479,654	492,547	505,644	518,929	532,384	545,780	559,087	572,279	585,332
25-29	395,771	406,875	418,092	429,399	440,904	452,591	464,445	476,451	488,404	500,277	512,048	523,695
30-34	345,976	355,635	365,394	375,233	385,244	395,414	405,729	416,176	426,576	436,906	447,145	457,275
35-39	297,992	306,279	314,653	323,097	331,689	340,417	349,269	358,234	367,157	376,021	384,805	393,496
40-44	247,822	254,680	261,611	268,602	275,715	282,941	290,269	297,690	305,077	312,412	319,681	326,872
45-49	205,122	210,779	216,497	222,266	228,135	234,097	240,144	246,267	252,361	258,413	264,409	270,340
50-54	163,057	167,539	172,071	176,643	181,295	186,020	190,812	195,665	200,494	205,290	210,041	214,741
55-59	129,208	132,752	136,335	139,950	143,629	147,365	151,155	154,992	158,811	162,603	166,360	170,075
60-64	97,974	100,657	103,370	106,107	108,892	111,722	114,591	117,497	120,388	123,260	126,104	128,918
65-69	71,548	73,505	75,483	77,480	79,512	81,575	83,668	85,787	87,896	89,990	92,065	94,117
70-74	47,249	48,540	49,844	51,161	52,501	53,862	55,242	56,640	58,031	59,412	60,780	62,133
75-79	25,083	25,767	26,459	27,157	27,868	28,589	29,321	30,062	30,800	31,532	32,257	32,974
80+	43,249	44,433	45,631	46,839	48,069	49,318	50,586	51,869	53,149	54,422	55,686	56,940
کۆی گشتی	4,662,266	4,793,292	4,925,629	5,059,010	5,194,732	5,332,600	5,472,436	5,614,070	5,755,043	5,895,052	6,033,814	6,171,083

خشتەی ژمارە (8) مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای هەولێر بۆ ماوەی (2009 – 2020) بە پێی گروپی تەمەن

2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	گروپی تەمەن
296,245	290,351	284,167	277,712	271,009	264,078	257,225	250,456	243,788	237,229	230,697	224,203	0-4
275,363	269,884	264,136	258,137	251,906	245,464	239,094	232,801	226,603	220,507	214,436	208,399	5-9
254,367	249,306	243,996	238,454	232,699	226,748	220,863	215,051	209,325	203,694	198,085	192,509	10-14
232,817	228,185	223,325	218,253	212,985	207,538	202,152	196,832	191,592	186,437	181,304	176,200	15-19
211,442	207,235	202,821	198,215	193,430	188,484	183,592	178,761	174,001	169,320	164,658	160,023	20-24
188,647	184,894	180,956	176,846	172,577	168,164	163,800	159,489	155,243	151,066	146,907	142,771	25-29
164,873	161,593	158,151	154,559	150,828	146,971	143,157	139,390	135,679	132,028	128,393	124,779	30-34
141,997	139,172	136,208	133,114	129,901	126,579	123,294	120,050	116,854	113,710	110,579	107,466	35-39
118,296	115,943	113,473	110,896	108,219	105,452	102,715	100,012	97,349	94,730	92,122	89,528	40-44
97,929	95,981	93,936	91,803	89,587	87,296	85,030	82,793	80,588	78,420	76,261	74,114	45-49
77,776	76,229	74,605	72,911	71,151	69,331	67,532	65,755	64,004	62,282	60,567	58,862	50-54
61,571	60,346	59,061	57,719	56,326	54,886	53,461	52,054	50,668	49,305	47,948	46,598	55-59
46,576	45,649	44,677	43,662	42,609	41,519	40,441	39,377	38,329	37,298	36,271	35,250	60-64
33,981	33,305	32,596	31,855	31,086	30,291	29,505	28,729	27,964	27,212	26,462	25,717	65-69
22,434	21,988	21,520	21,031	20,523	19,999	19,480	18,967	18,462	17,965	17,471	16,979	70-74
11,942	11,704	11,455	11,195	10,924	10,645	10,369	10,096	9,827	9,563	9,299	9,038	75-79
18,166	17,805	17,426	17,030	16,619	16,194	15,774	15,358	14,950	14,547	14,147	13,748	80+
2,254,422	2,209,569	2,162,509	2,113,391	2,062,380	2,009,637	1,957,486	1,905,970	1,855,226	1,805,313	1,755,606	1,706,182	كۆی گشتی

خشتەی ژمارە (9) مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای سلێمانی بۆ ماوەی (2009 – 2020) بە پێی گروپی تەمەن

2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	گروپی تەمەن
250,911	245,775	240,675	235,616	230,605	225,648	220,753	215,927	211,176	206,508	201,932	197,456	0-4
244,881	239,869	234,891	229,954	225,063	220,225	215,448	210,738	206,101	201,545	197,079	192,711	5-9
237,882	233,012	228,177	223,381	218,630	213,930	209,289	204,714	200,210	195,784	191,446	187,202	10-14
226,048	221,421	216,826	212,269	207,753	203,288	198,878	194,530	190,250	186,045	181,922	177,890	15-19
213,223	208,858	204,524	200,225	195,966	191,754	187,594	183,494	179,456	175,489	171,600	167,797	20-24
195,636	191,631	187,654	183,710	179,802	175,937	172,121	168,358	164,654	161,014	157,446	153,956	25-29
175,960	172,358	168,782	165,234	161,719	158,243	154,810	151,426	148,095	144,821	141,612	138,473	30-34
154,907	151,736	148,587	145,464	142,370	139,309	136,288	133,308	130,375	127,493	124,668	121,905	35-39
132,179	129,473	126,786	124,121	121,481	118,870	116,291	113,749	111,246	108,787	106,376	104,019	40-44
111,353	109,074	106,811	104,565	102,341	100,141	97,969	95,827	93,719	91,647	89,616	87,630	45-49
90,045	88,202	86,372	84,556	82,758	80,979	79,222	77,490	75,785	74,110	72,468	70,862	50-54
72,204	70,726	69,259	67,803	66,361	64,934	63,525	62,137	60,770	59,426	58,109	56,821	55-59
55,223	54,093	52,970	51,857	50,754	49,663	48,586	47,524	46,478	45,450	44,443	43,458	60-64
40,621	39,789	38,964	38,145	37,333	36,531	35,738	34,957	34,188	33,432	32,691	31,967	65-69
27,018	26,465	25,916	25,371	24,832	24,298	23,771	23,251	22,740	22,237	21,744	21,262	70-74
14,415	14,120	13,827	13,536	13,248	12,964	12,682	12,405	12,132	11,864	11,601	11,344	75-79
25,543	25,020	24,501	23,986	23,476	22,971	22,473	21,982	21,498	21,023	20,557	20,101	80+
2,268,050	2,221,622	2,175,523	2,129,794	2,084,492	2,039,685	1,995,439	1,951,818	1,908,874	1,866,677	1,825,311	1,784,853	کۆی گشتی

خشتەی ژمارە(10) مەزەندەی دانیشتوانی پارێزگای دهۆك بۆ ماوەی (2009 – 2020) بەپێی گروپی تەمەن

2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	گروپی تەمەن
236,225	229,635	223,101	216,630	210,231	203,914	197,690	191,567	185,544	179,630	173,718	167,822	0-4
218,423	212,330	206,288	200,305	194,388	188,547	182,792	177,131	171,561	166,094	160,626	155,175	5-9
200,319	194,731	189,190	183,703	178,276	172,920	167,641	162,449	157,342	152,327	147,313	142,314	10-14
180,695	175,655	170,657	165,707	160,812	155,980	151,219	146,535	141,928	137,405	132,882	128,372	15-19
160,667	156,185	151,741	147,340	142,987	138,691	134,457	130,293	126,197	122,175	118,153	114,143	20-24
139,412	135,523	131,667	127,848	124,071	120,344	116,670	113,057	109,502	106,012	102,523	99,043	25-29
116,442	113,194	109,973	106,783	103,628	100,515	97,447	94,429	91,460	88,545	85,630	82,724	30-34
96,592	93,897	91,225	88,579	85,963	83,380	80,835	78,331	75,868	73,450	71,033	68,622	35-39
76,397	74,266	72,152	70,060	67,990	65,947	63,934	61,954	60,006	58,094	56,182	54,275	40-44
61,058	59,355	57,666	55,993	54,339	52,706	51,098	49,515	47,958	46,430	44,901	43,378	45-49
46,919	45,611	44,313	43,027	41,756	40,502	39,266	38,049	36,853	35,679	34,504	33,333	50-54
36,300	35,288	34,284	33,289	32,306	31,335	30,379	29,438	28,512	27,604	26,695	25,789	55-59
27,119	26,362	25,612	24,869	24,134	23,409	22,695	21,992	21,300	20,622	19,943	19,266	60-64
19,515	18,971	18,431	17,896	17,368	16,846	16,332	15,826	15,328	14,840	14,351	13,864	65-69
12,680	12,327	11,976	11,628	11,285	10,946	10,612	10,283	9,960	9,642	9,325	9,008	70-74
6,618	6,433	6,250	6,069	5,889	5,713	5,538	5,367	5,198	5,032	4,867	4,701	75-79
13,230	12,861	12,495	12,133	11,774	11,421	11,072	10,729	10,392	10,061	9,729	9,399	80+
1,648,611	1,602,623	1,557,020	1,511,858	1,467,198	1,423,114	1,379,675	1,336,944	1,294,910	1,253,639	1,212,375	1,171,231	کۆی گشتی

ژمارەی دانیشتوانی دهۆك

جیاوازیەك لە مەزەندە کردنی ژمارەی دانیشتوانی پاریزگای دهۆك لە نێوان (دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان و ناوەندی پسولەی خۆراکی دهۆك و کۆمپانیای گشتی بۆ بازرگانی کەل و پەلی خۆراك دەرکەوت).

پاش لێکۆلینەوەی ژمارەکان لەگەڵ بەرێوەبەری ناوەندی پسولەی خۆراکی دهۆك و بەرێوەبەری گشتی کۆمپانیای گشتی بازرگانی کەل وپەلی خۆراك /لەقی دهۆك بینرا کە ئەم جیاوازیانە بۆ هەندیك هۆکار دەگەرێتەوە:

1- ژمارەی دانیشتوانی پارێزگای دهۆك لە دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان بە رێگایەکی زانستیانەی پەسەند کراوی لە لایەن رێکخراوی UNFPA مەزەندە کراوە, لەگەڵ ئەوەش قەزای شێخان (ناوەندی شێخان و زیلکان) و ناحیەی فایدە لە سەر پارێزگای دهۆك ئەژمار کراوە و بە هۆی ئەوەی کە پرۆسەی گەمارۆ سازی و ژمارە دانان لە ساڵی 2009 لە سەر شوێنەکان لە لایەن هەرێمی کوردستان جێبە جێ کراوە و مەزەندەی ژمارەی دانیشتوانی پارێزگای دهۆك بۆ ساڵی 2014 دەکاتە (1,379,675) .

2- بە پێ ناوەندی پسولەی خۆراك, قەزای شێخان و ناحیەی فایدە لەگەڵ پارێزگای دهۆك ئەژمار نەکراوە هەر بۆیە ژمارەکانیان کەمتر لە ژمارەکانی دەستەی ئاماری هەرێم ئەژمار کراوە.

3- بەلام بە پێ کۆمپانیای گشتی بۆ بازرگانی کەل و پەلی خۆراك ژمارەی دانیشتوانیان جیاوازە ئەویش بە هۆی ئەژمار کردنی قەزای سنجار و قەحگانیە کە سەر بە پارێزگای نەینەوایە کە ئامادە کردنیان لە سەر پارێزگای دهۆك ئەژمار دەکرێت کە ژمارەی دانیشتوانیان لە ساڵی 2014 بە پێ کۆمپانیای گشتی بازرگانی کەل و پەلی خۆراك دەکاتە (1,479,890) وئەوەش ئەو ژمارەیە کە بۆ وەزارەتی بازرگانی عێراق رەوانە کراوە.

سەرچاوە

1 – دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان, ئەنجامەکانی گەمارۆ سازی وژمارە دانان 2009.

2– دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان, روپێوی نەخشەی هەژاری ومردنی دایکان (2012) کە بە هەماهەنگی بانقی نێودەولەتی (World Bank) جێ بە جێ کرا.

3 – دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان, روپێوی هێزی کار (2012) و MICS4 ساڵی (2011) .

وەزارەتی پلان دانان - دەستەی ئاماری هەرێمی کوردستان

www.krso.net